

שרי הביטחון לא דיווחו לקבינט על מימוש תר"ש גדעון

מדו"ח מבקר המדינה עולה כי בשנים 2016-2020 לא דווח על מימוש התוכנית הרב שנתית למעט ב-2018. עם זאת, צה"ל עקף את יעדי ההתייעלות מהתוכנית, כך בהסתמך על דיווחי צה"ל בלבד, ללא בדיקה נוספת; משרד הביטחון: מעתה נפעל כדי לעדכן את המל"ל במימוש תר"ש גדעון

שלמה טייטלבוים 09.03.22, 11:00 **כלכליסט**

שרי הביטחון לא דיווחו לקבינט על מימוש תר"ש גדעון בין השנים 2016-2020, למעט בשנת 2018. עם זאת, צה"ל עקף את יעדי ההתייעלות שסוכמו בתר"ש גדעון. כך עולה מדו"ח מבקר המדינה על מערכת הביטחון שמפורסם היום לציבור.

תר"ש גדעון היא התוכנית הרב השנתית לצה"ל בין השנים 2016-2020, ונקבע בה תרחיש ייחוס (תרחיש אפשרי למלחמה) שאליו המערכת הצה"לית מכינה את עצמה.

ואכן, בדיון היחידי שהתקיים בנוגע למימוש התר"ש, העלה צה"ל קיימים חוסרים במלאי החלפים והתחמושת בתחום מסוים. דיון זה התקיים באוקטובר 2018. המבקר מדגיש כי התקיים דיון קבינט נוסף בנובמבר 2020 שנועד לסכם את תר"ש גדעון, אך הדיון היה לא ברור. צה"ל לא הציג כי הפערים במלאי החלפים רק התרחב. בדיון זה מתח ביקורת גם ראש המל"ל דאז, מאיר בן שבת ואמר לנציגי צה"ל "חשוב שהקבינט יידע מה יש מה אין ולאן הולכים". את הדיון בנובמבר 2020 כינתה אחת מחברות הקבינט "כללי מדי, לא דיבר על הפערים, ועל החוסרים, ועל איך מתקדמים משם".

צה"ל לא העביר מידע מפורט - ומנע מהמל"ל לבצע בקרה

גם התקשורת שבין המל"ל לצה"ל סביב המעקב אחרי תר"ש גדעון מתבררת כלקויה, רח"ט בניין הכח במל"ל אמר למבקר המדינה כי צה"ל לא מסר מענה מספק לשאלות ההבהרה הנוגעות לסטטוס ההתקדמות של תר"ש. במל"ל אמרו כי העובדה שצה"ל לא העביר מידע מפורט פגעה ביכולת המל"ל לבצע בקרה ומעקב, ולשפר את תהליכי קבלת ההחלטות של הדרג המדיני. מתברר כי במל"ל אפילו לא הכירו את הבעיה שמתפתחת במלאי החלפים. מנגד, במשרד הבטחון מגיבים, כי הם העבירו כל מידע שהתבקש מהמל"ל, ואם המידע לא הגיע למל"ל, כנראה שהוא לא ביקש אותו.

צה"ל עקף את יעדי ההתייעלות שהוצבו לו בתר"ש גדעון, ההתייעלות עמדה בפועל על 8.9 מיליארד שקל, בזמן שהסיכום התקציבי היה על 7.5 מיליארד שקל. עם זאת, מדגישים במשרד מבקר המדינה, כי הביקורת הסתמכה על דיווחי צה"ל, ולא בדקה את נכונות הדיווחים, הדגשה זו חשובה במיוחד בכל הנוגע לאמידת התייעלות, שכן יש דרכים שונות לאמוד התייעלות.

כ-5.4 מיליארד שקל מההתייעלות הושגה מהתייעלות בתחומי התקשוב, הרכב, קיום שוטף (מזון וכדומה), ואמל"ח. בצה"ל מסבירים את ההתייעלות דרך הסכמי רכש טובים יותר, הגברת התחרותיות של המכרזים, וחיזוק המשא המתן עם ספקים יחידים. בעולם הרכב,

ההתייעלות נבעה מרכז עודפים מצבא ארצות הברית, משיפור תחזוקת הרכבים, ומדיוק הצורך המבצעי. בעולם האימונים, ההתייעלות נבעה בעיקר ממעבר לתרגיל סימולטורים.

בשיחה עם כלכליסט, אמר מבקר המדינה מתניהו אנגלמן: "האחריות על היעדר הבקרה מוטלת על כולם, על צה"ל ומשרד הביטחון, על הקבינט מדיני-ביטחוני, ועל המל"ל".

מעניין לציין בהקשר זה, כי בתקופת הביקורת כיהנו חמישה שרי ביטחון שונים (יעלון, ליברמן, נתניהו, בנט, גנץ). ואחד מהם, נפתלי בנט, היה בעבר אחד מהקולות הבולטים לשיפור דרכי העבודה בקבינט המדיני-ביטחוני.

מיקור החוץ

אחד מהכלים של צה"ל להתייעלות הוא השימוש במיקורי חוץ. מדובר בתהליך ארוך שנים שהחל כבר בשנות התשעים במסגרתו צה"ל בודק מה הוא יכול להעביר מהפעילות שלו לגופים פרטיים. מבקר המדינה הקדיש פרק שלם בדו"ח לתהליכי המעבר למיקור חוץ.

הביקורת נוגעת בעיקר לתהליך היציאה למיקור חוץ, מדובר בתהליך שמובל על ידי צוות בצה"ל שמכונה 'צוות האזרח המטכ"לי', אך מתברר כי התהליך אורך לפעמים שנים ארוכות. כך לדוגמה: בנובמבר 2015 הורה ראש אג"ת לצוות האזרח לבחון את האפשרות לבצע מיקור חוץ לטיפול אחזקה של כלי שיט קטנים וגדולים וצביעתם. אך הבדיקה לא בוצעה עד עכשיו. מצד שני, חיל הים החליט שלא להמתין למסקנות צוות האיזרוח, גם חיל האוויר ביצע מיקור חוץ בנוגע לחלקי חילוף למטוסים, ותחזוקה למערכות מחשוב ללא בחינת צוות האיזרוח. דו"ח המבקר גם מותח ביקורת לפיה התמרוץ הכספי שמעניק צה"ל ליחידות שמתיעלות ועוברות למיקור חוץ אינו מספק.

המו"פ בצה"ל

פרק מרכזי בדו"ח נוגע לפעילות המו"פ בזרועות הביטחון בישראל. המו"פ הביטחוני בישראל הוא אחד מהיסודות של הביטחון הלאומי בישראל. והגוף המופקד אליו במערכת הביטחון הוא מפא"ת (המינהל למחקר ופיתוח אמצעי לחימה ותשתיות טכנולוגיות). מפא"ת מתוקצבת בכמה מיליוני שקלים, אך למעשה היא עובדת באופן צמוד עם חברות התעשייה הצבאית בישראל שמשקיעות כ-2.7 מיליארד שקל מדי שנה במו"פ.

המבקר מותח ביקורת על כך שאין במפא"ת או בשום מיקום אחר ריכוז מסודר של כל תוכניות המחקר הטכנולוגיות שנמצאות בפיתוח, ואין תוכנית פיתוח ביטחוני כוללת. מדובר בביקורת שהמבקר הטיח במפא"ת ובמשרד הביטחון כבר ב-2018. אבל משרד הביטחון מסרב לקבל את הביקורת באופן עקבי, לטענתו 'תמונת המצב בנוגע לפעילויות המו"פ במשרד הביטחון היא טובה למדי', ובכלל מרבית הפעילות של המו"פ מבוצעת בחברות הביטחוניות השונות שעיתם יש מנגנוני תיאום מסודרים. ביקורת המשך בהקשר זה היא כי אין מעקב אחרי 'יכולות טכנולוגיות' שפותחו באופן בסיסי אך לא הגיעו למוצר סופי. המבקר מותח ביקורת על מפא"ת על האופן שבו הוא מציג את דרישות התקציב שלו, ושאינו מבסס אותם על נתונים רלוונטיים.

מצד שני, המבקר משבח את ממשקי העבודה שהשתפרו בין צה"ל למפא"ת. בביקורת הקודמת נמצא כי צה"ל לא ידע לדבר עם מפא"ת, וכך צה"ל לא ידע להעלות את הצרכים

והאתגרים הטכנולוגיים שיש לו. ומפא"ת לא ידעו להציע את המוצרים הטכנולוגיים שלהם. אך מתברר כי מאז הביקורת הקודמת הנושא 'תוקן במידה רבה', וכיום יש ממשקי עבודה מסודרים בין הגופים, ומפא"ת מקבל תמונה של האתגרים. עם זאת, ממליץ המבקר לעגן את הקשרים בין הגופים ושלא יהיו תלויים רק בשיקול הדעת של הבכירים בגופים הללו.

במשרד הבטחון מסרו בתגובה כי הפערים שהוצגו בתחום החלפים והתחמושת מצומצמים מאוד ביחס לתוכנית הרחבה, והקשיחות התקציבית נובעת מהקיצוצים הרוחביים שהוטלו על צה"ל, ומעתה יפעלו לעדכן את המל"ל במימוש תר"ש גדעון.

בצה"ל אמרו בתגובה כי הביקורת בנוגע להליכי מיקור חוץ הופנמה וחודדו נהלים.